

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/45613>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

Investeren is goed, toch?

Er wordt wat geïnvesteerd in dit land. Dit gebeurt door zowel de overheid en het bedrijfsleven, maar ook door individuen zoals jullie zelf. Investeren is nuttig natuurlijk. Wanneer bijvoorbeeld de overheid geld stopt in (grote) infrastructurele projecten die de bereikbaarheid vergroten, is dat goed voor de economie. Wanneer bedrijven investeren in slimmere productiemethoden verhoogt dat hun concurrentievermogen en kunnen ze hun marktaandeel vergroten of bestendigen. En tenslotte, wanneer jullie investeren in jezelf, bijvoorbeeld door jezelf verder op te leiden, is dat niet alleen goed voor je eigen arbeidsmarktwaarde, maar ook voor de economie als geheel. Die heeft immers in toenemende mate een goed opgeleide beroepsbevolking nodig.

En toch is het allemaal niet zo klip en klaar als hierboven wordt beweerd. Op alle drie beweringen is wel wat aan te merken. Neem bijvoorbeeld bedrijfsinvesteringen. Stel dat onderneming A er inderdaad in slaagt zijn marktaandeel te verhogen. Natuurlijk is dat goed voor die onderneming. Meer marktaandeel betekent meer omzet en meer winst. Maar worden wij daar beter van? Dat hangt er maar net vanaf. Immers, een groter marktaandeel betekent ook dat het marktaandeel van andere ondernemingen moet zijn geslonken. Sterker nog, het kan zo maar zijn dat door de verbetering in productiviteit van onderneming A, onderneming B het loodje moet leggen. Dat is op zich geen ramp - onderneming A is nu eenmaal productiever geworden - maar minder ondernemingen in een bedrijfstak betekent ook minder concurrentie. En wanneer dat effect te sterk is, kan het zomaar gebeuren dat het rendement op de investering van onderneming A maatschappelijk gezien negatief uitvalt. De investering rendeert dan alleen voor de onderneming zelf. In eerste instantie vanwege een groter marktaandeel en in tweede instantie omdat het door meer marktmacht monopoliewinsten kan behalen. Door de investering is een situatie ontstaan waarin de markt haar werk niet meer kan doen, met alle nadelige gevolgen voor de maatschappij van dien.

Ook met betrekking tot overheidsinvesteringen kan flink wat worden aangemerkt op de mantra dat investeren altijd goed is. Voor een deel komt dit omdat de beslissing om te investeren niet altijd is gebaseerd op louter economische inzichten. De politiek wikt en weegt en neemt daarbij niet altijd de economisch meest zinvolle beslissingen. Maar ook wanneer er degelijke economische analyses worden gemaakt, wil het wel eens verkeerd gaan. Bijvoorbeeld omdat geen rekening wordt gehouden met agglomeratievoordelen en daaraan gekoppelde padafhankelijkheden. Daardoor kan het voorkomen dat een investering die maatschappelijk heel zinvol lijkt, het toch niet is omdat het niet effectief is of, slechter nog, averechts werkt. Een voorbeeld is de beslissing om te investeren in een verbetering van de bereikbaarheid van achtergestelde regio's, uiteraard vanuit de gedachte dat daardoor de economie van die regio's wordt gestimuleerd. Inzichten uit de theorie van de geografische economie - een steeds belangrijker wordend onderzoeksveld binnen de internationale handelstheorie - laten echter zien dat dit wel eens een heilloze weg zou kunnen zijn.

Stel bijvoorbeeld dat er sprake is van een regio waarin veel economische activiteit is een regio waarin dat veel minder het geval is. Voorbeelden hiervan zijn er te over in de wereld en in Nederland zou je kunnen denken aan de Randstad ten opzichte van de drie noordelijke provincies. Dergelijke situaties worden vaak aangeduid met kern-periferie situaties. Er is een regio waar van alles gebeurt (de kern) en een regio waarin relatief weinig gebeurt (de periferie). Het bestaan van dergelijke structuren heeft te maken met het feit dat er transportkosten zijn, terwijl het tegelijkertijd voor bedrijven vanwege schaalvoordelen verstandig is om op maar één locatie te produceren. Dit betekent dat zodra de vraag naar de producten van ondernemingen maar een beetje ongelijk over een land is verspreid, er prikkels ontstaan voor ondernemingen te 'verhuizen' naar de regio met de meeste vraag. Immers, op die manier besparen ze op transportkosten. Het grootste deel van de markt kan de onderneming tegen lage kosten bereiken. Nadeel is wel dat er

ook meer nabije concurrenten zijn, hetgeen voor een tegenkracht zorgt. Voor consumenten is het ook voordelig naar de grotere regio te verhuizen. De prijzen zijn er lager vanwege de lagere transportkosten, terwijl er ook meer concurrentie is vanwege een grotere dichtheid van ondernemingen. Bovendien zijn consumenten ook werknemers. En ook met die pet op zullen ze in de grotere regio willen verblijven. Meer bedrijvigheid betekent per slot van rekening meer kans op werk!

Een klein verschil in grootte van regio's leidt dus tot prikkels voor zowel bedrijven als consumenten/werknemers om te verhuizen. En die voordelen nemen in principe toe naarmate een regio groter wordt. Daartegenover staan een aantal tendensen die dit proces enigszins tegengaan. De grotere concurrentie in de kern is daar een van, maar je kunt ook denken aan congestieverschijnselen of aan het feit dat in de kern de lonen hoger zullen zijn. Daarnaast zijn er natuurlijk altijd bedrijven en mensen die niet willen (of kunnen verhuizen). Het gevolg is dat een klein initieel verschil tussen regio's kan leiden tot agglomeratie in één regio, maar dat dat niet een must is. Het initiële niveau van transportkosten blijkt daarvoor van cruciaal belang. Wanneer die hoog genoeg zijn zullen de initiële verschillen zich niet uitvergroten en ontstaat er geen kern-periferie patroon. De economische activiteit blijft mooi gespreid. Zijn de transportkosten daarentegen voldoende laag, dan ontstaat zo'n patroon juist wel. Bovendien geldt dat transportkosten die noch hoog, noch laag zijn, samen gaan met zowel agglomeratie als met spreiding. Dit betekent dat er sprake is van padafhankelijkheid. Er is spreiding omdat er al spreiding was, of er is agglomeratie omdat er al agglomeratie was. Het is in zekere zin historisch bepaald welke situatie zich bij een gemiddeld niveau van transportkosten voordoet.

Wat betekent in zo'n situatie nu het effect van investeren in bereikbaarheid tussen de regio's? Welnu, het bovenstaande betekent dat dit afhangt van zowel het initiële niveau van transportkosten, in samenhang met of er initieel sprake is van spreiding of van aggro-

meratie. Stel er is initieel spreiding, maar één regio is iets groter. Wanneer de transportkosten ondanks de investeringen hoog genoeg blijven, zal er niets gebeuren. Sterker nog, waarschijnlijk zal de spreiding 'perfecter' worden en worden de regio's precies gelijk. Wanneer echter door de investeringen de transportkosten voldoende laag worden zal het initiële verschil worden vergroot en ontstaat er juist agglomeratie. Door de bereikbaarheid tussen de regio's te vergroten, wordt het economisch zinvoller om in de initieel grotere regio te clusteren. Met andere woorden, de aanwezigheid van agglomeratievoordelen in samenhang met een klein initieel verschil in grootte maken dat een investering in bereikbaarheid de positie van de licht achterblijvende regio juist verzwakt en er een periferie van maakt. Een soortgelijk iets geldt als er initieel al sprake was van een agglomeratie. Ook dan zal een verlaging van de transportkosten geen soelaas bieden. De prikkel om bij elkaar te zitten verdwijnt namelijk pas wanneer door de investeringen de transportkosten verwaarloosbaar klein worden. Locatie doet er dan niet meer toe, want elke consument kun tegen nagenoeg de zelfde transportkosten worden bereikt. Maar ja, er is dan ook geen prikkel meer voor bedrijven en consumenten om de kern te verlaten. Vanwege padafhankelijkheid blijft de kern de kern en de periferie de periferie.

Investeren in de bereikbaarheid van perifere regio's kan dus averechts werken. Maar hoe zit het tot slot dan met investeren in jezelf? Dat kan toch niet slecht zijn? In principe niet, nee, hoewel ook hier geldt dat er geen zekerheden bestaan. De investering kan bijvoorbeeld duurder uitpakken dan gepland, terwijl ook de uiteindelijke waarde van je investering lager kan blijken dan je eerst dacht. Dat eerste heb je natuurlijk volledig zelf in de hand. Gewoon de juiste balans vinden tussen studie en studentenleven en dan moet het goed komen! Over de waarde van je investering hoeft je je dan gelukkig geen zorgen te maken. Er gaat namelijk niets boven Economie in Nijmegen!

dr. A. de Vaal

Een actief studentenleven is een gezellig studentenleven

Voor veel studenten is het een vanzelfsprekendheid; een actief studentenleven. Het zijn immers veelal de dingen die je naast je studie doet die je vormen tot wie je bent. Bestuurslid zijn van je vereniging, commissiewerk en medezeggenschap zijn hiervan enkele voorbeelden. Niet voor niks wordt vaak gezegd dat studeren meer is dan alleen maar studeren (en meer ook dan alleen maar bier drinken). Op de voordelen van een actief studentenleven kom ik aan het eind van het stuk terug. Eerst wil ik echter een beeld schetsen van mijn eigen tijd in Nijmegen, om aan te tonen dat er genoeg zaken succesvol te combineren zijn met een studie...

Het ging als vanzelf. Vanaf het eerste moment dat ik in Nijmegen begon met studeren werd ik actief. Ik werd, uiteraard, meteen lid van ESV (en niet alleen voor de boekenkorting), stelde me beschikbaar voor de opleidingscommissie (OLC) van Economie en ging schrijven voor het Algemeen Nijmeegs Studentenblad, kortweg ANS. Daarnaast besloot ik ook lid te willen worden van Carolus Magnus. Na het succesvol doorlopen van de ontgroening was ook dit een feit.

Ondanks de vele mooie avonden (en de nodige glazen bier) in het pand van Carolus, bleek dit, na een aantal maanden, toch niet mijn vereniging te zijn. Inmiddels was ik ook lid geworden van AEGEE-Nijmegen, een Europese studentenvereniging. Bij AEGEE werd ik actief in de congrescommissie. Naast een druk schakelprogramma Economie, de artikelen voor ANS en de vergaderingen van de OLC ging ik dus ook nog eens commissiewerk doen voor AEGEE. Het resulteerde af en toe tot enige oververmoeidheid, maar ach...het was het allemaal meer dan waard. Geweldige (deadline-)avonden bij ANS en, naast de vele activiteiten, aardig wat borrels bij AEGEE en ESV meegemaakt. Ik heb me in ieder geval nooit hoeven te vervelen!

Aan het einde van het studiejaar 2004/2005 kreeg ik de mogelijkheid om bestuurslid te worden bij AEGEE-Nijmegen voor het academische jaar 2005/2006. Dit wilde ik wel, echter alleen als ik penningmeester zou wor-

den. Je bent immers een econoom of je bent het niet, toch? Bestuurslid zijn van een vereniging neemt heel wat tijd in beslag. Zeker bij AEGEE-Nijmegen...naast de vele (bestuurs)vergaderingen, alle actiepunten en de wekelijkse borrel stonden er ook enkele reizen op het programma. Zo ben ik als gevolg van AEGEE-werkzaamheden in Istanbul, Sofia en Warschau geweest. Gelukkig kon ik deze 'verplichtingen' altijd combineren met leuke tripjes, waardoor ik ook Boedapest, Belgrado en Krakau heb mogen ontdekken.

Enige studievertraging liep ik door het penningmeesterschap van AEGEE-Nijmegen, en het organiseren van de succesvolle denktank Let's Internovate!, natuurlijk wel op. Maar dit was uiteraard van te voren ingecalculleerd. Toch is het me gelukt sommige onderdelen van de master Economie te halen, maar het jaar 2006/2007 staat helemaal in het teken van het afronden van de studie Economie. Of ik dan niet meer actief ben? Ben maar niet bang, inmiddels heb ik alweer succesvol gesolliciteerd voor de sponsorcommissie van ESV, ben ik lid geworden van debatvereniging Trivium en zal ik op de achtergrond nog actief blijven bij AEGEE-Nijmegen.

Een actief, soms zelfs druk, studentenleven is een gezellig studentenleven. Het geeft je de mogelijkheid je studie te combineren met leuke nevenactiviteiten. Of het nu een studentenvereniging, studievereniging of overlegorgaan betreft...je ontmoet mensen, organiseert activiteiten en drinkt geregeld een biertje. Zo bouw je een netwerkje op en geef je je studentenleven meer inhoud. Inhoud die je na je studententijd zeer zeker goed kunt gebruiken. Dus wat houdt je nog tegen om actief te worden.....inderdaad helemaal niks. Nou dan, word actief!

*Pieter Haex
(24 jaar, masterstudent Economie)*